

GLOBALIZÁCIA A KATOLICITA V POHĽADE TRINITÁRNEJ TEOLÓGIE

Marián Mráz

Abstract. *Globalization and Catholicity.* The globalization and catholicity draw attention to the human struggle for a unity that has the ambitions of the Absolute, and therefore it cannot be squeezed in the secularly limited world.

21. storočie má byť storočím alienácie a osamelosti človeka a súčasne aj objavovania významu vzťahov pre zmysluplné prežívanie života človeka ako osoby i ľudstva ako spoločenstva - *communia*. V terminológii postmoderne chápanej sekularizácie sa zrazu objavujú všetky tri kľúčové pojmy trinitárnej teológie: osoba - *persona*, vzťah - *relatio* a spoločenstvo - *communio*. Reprezentujú totiž aj hlavné civilizačné problémy - ľudské práva, vyplývajúce z faktu „byť osobou“; axiologicky a zmysluplne štrukturované vzťahy a hodnotové systémy; rozvoj komunikácie, a tým aj urýchlenie procesu zjednocovania ľudstva.

Vytváranie celoplanetárnej jednoty, označené ako globalizácia, má nesporne eschatický obsah, ktorý, pokiaľ je zredukovaný len na sekulárne ambície v zmysle produkcie a konzumu, spôsobuje krízy a nedáva zmysel ani práci, ani životu. Vízia všeludskej jednoty a základná túžba človeka po šťastí sa totiž nedá vtesnať do sekulárne limitovaného sveta, pretože má ambície Absolútna. Tieto sa dajú uskutočniť iba silou „viery, ktorá je činná skrze lásku“ (Gal 5, 6).

Vrcholná realizácia človeka ako osoby - *persona* - a ľudstva ako *communia* je v podstate dynamickým rozvíjaním trinitárnej ikony - Božej podoby a obrazu - teda samej podstaty bytostnej štruktúry človeka, ktorá sa uskutočňuje v procese osobného a osobnostného rozvoja, vzájomnej komunikácie a utvárania vzťahov - relácií.

Vo svete, v ktorom žijeme, je dosť pozitívnych znakov, že ľudstvo dnes začína cítiť a konať ako celok, a to najmä v úsilí o spravodlivosť a vo vytváraní vzájomne prepojených komunikačných a informačných sietí, ktoré sú prejavom túžby po spoločenstve a jednote. Môžeme si byť istí, že tento civilizačný pohyb inicioval judaizmus a uskutočnilo a hádam ešte aj uskutočňuje predovšetkým kresťanstvo.

V našom ponímaní budeme vychádzať z hermeneutiky pojmov personalita, sociabilita, katolicita a globalita, chápaných ako univerzálny a trvalý spoločenský proces, ktorý má personálny charakter, prejavuje sa vo vytváraní vzťahov a prostredníctvom komunikácie smeruje k neustálemu zjednocovaniu ľudstva. Budeme pritom čerpať z inšpirácií trinitárnej teológie, ktorá sa javí ako prameň pravdy o človeku i ako žriedlo dnes tak potrebného antropologického optimizmu.

Vo svete narastajúcej nezmyselnosti a osamelosti človek stratil nádej už počas osvietenstva, keď odmietol vieru, a tým objavil smrť ako

definitívny limit svojich ambícií. Toto skrušujúce vedomie sa neskôr stalo ideologickým základom nihilizmu, ateizmu a materializmu, ktoré dostali dejinnú podobu totalitných systémov s ich fascináciou smrťou a zničením. Dôsledkom boli nesmierne kruté a ničivé revolúcie, svetové vojny a terorizmus.

Čo nám však môže priniesť a ponúknuť postmoderná dekonštrukcia sveta i človeka a jeho vzťahov? Veď hlbšie než nihilizmus je iba nihilácia a zúfalstvo a väčší než svetový môže byť iba globálny.

Z tohto hľadiska sa globalizácia a katolizácia môžu javiť ako dve vzájomne komplementárne dejinné mohúcnosti, sekulárna a spirituálna, ktoré majú viesť nielen k sekulárne utváranej jednote ľudstva, ale k niečomu oveľa väčšiemu – k absolútnemu naplneniu všetkých ľudských túžob vyjadrených v priebehu dejín vo všetkých náboženstvách, kultúrach a civilizáciách, k tomu, čo v judeo-kresťanskej vízii predstavuje Božie kráľovstvo pokoja, lásky a spravodlivosti. Táto jednota má podobu večnosti a uskutočňuje sa už dnes v Ježišovi Kristovi, zviditeľňuje sa v jeho Cirkvi a skrze katolicitu, chápanú ako univerzalizáciu dobra – aj v každom človeku „dobrej vôle“.

Pretože svet bude patriť tomu, kto mu dá nádej – je to práve kresťanská kerygma, ohlasovanie definitívneho víťazstva dobra nad zlom a života nad smrťou, ktorú chce počuť aj dnešný globalizovaný svet. Kresťanská teológia je tomuto svetu veľkým dlžníkom. Uzavrela sa do strnulých systémov, vzdialila sa od problémov každodenného života a tento navyiac skomplikovala prehnanou etizáciou a moralizovaním.

Jej poslanie je však iné – ohlasovať Kristovu blahozvesť o Božom milosrdenstve a kerygmu o jeho i našom zmŕtvychvstaní. Tieto trinitárne a kristologické inšpirácie musia kresťanskí teológovia reflektovať, kontemplovať, zrozumiteľne artikulovať a ponúknuť všetkým humanitným vedám.

Vďaka tomu sa nestane civilizačným ideálom či postrachom globalizovaná dedina, ale *ekklézia* – spoločenstvo, obec, jednota v mnohosti a rozmanitosti darov a chariziem Svätého Ducha. Len vďaka evanjeliu je možné premeniť egoizmus blahobytu na bohatstvo ducha a zdieľania žičlivosti, spoluradosti a solidarity. Globalizovaný človek nemusí prežívať osamelosť a zúfalstvo, ale spoluvytvárať *communio personarum* – spoločenstvo osôb spojených vzájomnou úctou, spravodlivosťou a láskou.

Personalita – základ a zdôvodnenie sociálnej opodstatnenosti človeka

Vnútrotným základom a predpokladom tohto pohybu je sama personalita človeka. Höffner (2007) považuje personalitu za základ a zdôvodnenie sociálnej opodstatnenosti človeka. Zdôrazňuje svojráznosť ľudskej personality pomocou desiatich téz, ktoré reflektujú rozumovosť, jedinečnosť, odkázanosť, samotu, činorodosť, slobodu a zodpovednosť

a ľudskú podobnosť s Bohom. Všetky tieto atribúty, najmä však imaginistická interpretácia osoby a z nej vyplývajúce etické a sociálne úlohy (Rajský, 2007), potvrdzujú toto východisko. Človek žije v primárne personálnom svete, v ktorom vytvára osobné vzťahy, a tým participuje na rozvíjaní spoločnosti (Podmanický, 2007).

Sociálnu dimenziu tohto pohybu k spolčovaniu a jednote označujeme ako *sociabilita*. Spôsob, modalitu tohto procesu môžeme označiť ako *globalita*. Vnútorňý, spirituálny dynamizmus utvárania vedomia univerzálnosti ľudstva a jeho túžby po jednote môžeme označiť ako *katicita*.

Podmienky utvárania sociálneho univerza

Apriórnu podmienkou začatia tohto procesu bol monoteizmus – spoznanie a vyznanie viery v osobného Boha, ktorý je jediným Tvorcom a základom sveta, jeho počiatku, dejín i budúcnosti (Rahner, 1996). Monoteizmus desakralizuje spoznávaný svet, to znamená, že *celý stvorený Vesmír je manifestáciou, prvým prejavom Boha*. Poznanie Boha na základe stvorenia je odôvodnené, isté, i keď nie je úplné, lebo Absolútny, Nekonečný Boh predstavuje pre ľudské poznanie nevyčerpatelný zdroj.

Judaistický spôsob myslenia vychádza zo zásadného rozdielu medzi Bohom, človekom a svetom. Boh je transcendentný, Jediný a nič okrem neho nemá znaky božskosti. Avšak aj človek má výnimočné postavenie. Svet – saeculum – bol zverený jeho moci, aby ho poznával a kreatívne spolupracoval na jeho završení.

Zatiaľ čo v gréckom myslení je svet i človek úplne poddaný vôli bohov, biblický spôsob myslenia chápe svet zverený slobodnému rozhodovaniu človeka v jeho dejinách, ktoré majú svoj Počiatok – *rešit* – a smerujú k svojmu cieľu (Tresmontant, 1970).

Spoznanie cieľa dáva zmysel nielen dejinám, ale aj každému rozhodovaniu, volbe a aktivite. Práve vo viere a vďaka nej objavuje judaizmus a kresťanstvo jednotu náboženstva a etiky a zviditeľňuje ju v určitom type myslenia, v prijatom životnom štýle, étose a civilizačnej paradigme.

Poznatelnosť Božej existencie zo stvorených skutočností je trvalou súčasťou hebrejskej i kresťanskej biblickej tradície a patrí k „pokladu viery“ – *depositum fidei*.

Viera ako pojem, má svoj koreň v hebrejskom *aman*, čo znamená *byť si istý, pevný, silný*, čo bolo do gréčtiny preložené ako *pistiV* – *prilnutie rozumu k poznanej pravde*. Hebrejské *emúna* je možné do gréčtiny preložiť ako *pistis aletheias* – *viera v pravde, prilnutie rozumu k poznanej pravde*. Pôvodný hebrejský výraz ukazuje aj na pôvodný význam spojenia *viery a pravdy* v jedinom akte poznania ako úkonu rozumu (Tresmontant, 1993).

V biblickom chápaní má viera ešte hlbší než len rozumový základ – je to predovšetkým *revelácia* – vstup osobného Boha do ľudských dejín a do života jednotlivcov. Je to viera v Boha Abraháma, Jakuba a Izáka.

Monoteizmus praotcov desakralizuje svet a rozvíja vieru paradoxne prostredníctvom sekularizácie.

Odmýtologizovanie a desakralizácia prírody sú imperatívom počiatkových kapitol knihy Genezis, objavenie slobody a desakralizáciu politiky prikazuje kniha Exodus a sekularizácia hodnôt je spojená s uzavretím Zmluvy na Sinaji, najmä s promulgáciou prikázania Dekalógu: „Nebudeš mať iných bohov okrem mňa!“ (Ex 20, 3).

Proces sekularizácie budeme chápať ako evolučný a dejinný pohyb, ktorý človeku dovoľuje objavovať *slobodu* – ako možnosť voľby, *subjektivitu* – ako možnosť sebarealizácie, *budúcnosť* – ako možnosť rozvoja.

Sekularizácia prebieha v napätí medzi realitou a možnosťou, medzi *sacrum* a *profanum*, *saeculum* a *aeternum*. Sociálna a náboženská povaha sekularizácie vyplývajú z napätia medzi ambíciami človeka a ľudstva a determinantami a limitáciami, ktoré vyplývajú z ich konečnosti. Tým sa vždy a nanovo otvára problém počiatku a konca, vzniku a zániku všetkého, čo jestvuje.

Viera v procese sekularizácie sa stáva nielen presvedčením rozumu, názorom či postojom, ale predovšetkým – osobným vzťahom – reláciou medzi konkrétnym jednotlivcom a Bohom, ako aj medzi určitým vymedzeným spoločenstvom a Bohom.

Sociabilita ako *stoicheion* sociálneho procesu

Z antropologického hľadiska je vytvorenie vzťahov a spoločenstva možné len vďaka *stoicheion* – habituálnej schopnosti človeka usporiadať jednotlivé prvky (Prach, 1942) do významovo štrukturovaného celku. Podľa antických filozofov *stoicheion* ako duchovná mohúcnosť človeka vo vyslovovanom slove usporadúva jednotlivé zvuky, v písanom slove zoraďuje jednotlivé písmená a v celku reči spája jednotlivé slová, súdy a úsudky do *narrácie* – *rozprávania*, ktoré predpokladá iného človeka ako poslucháča či partnera, čo predstavuje základný prvok komunikácie. Sebaavyslovenie, sebazdelenie v komunikácii je teda možné len vďaka *stoicheion* – schopnosti človeka usporiadať prírodu, seba samého i ostatných ľudí do *ordo* – významovo i axiálne usporiadaného celku, ktorý je možné pochopiť, artikulovať a zdieľať spolu s inými.

Výraz *stoicheion* vyjadruje možnosť človekom spoznávaný svet nielen usporiadať, ale aj porozumieť jeho počiatku, príčinám a zmyslu (Patočka, 1992). *Stoicheion* ako duchovná mohúcnosť človeka spájať a usporadúvať jednotlivé prvky do zmysluplného celku je základom komunikácie a tým aj *sociability*.

Sociabilita predstavuje *stoicheion* sociálneho procesu. Vďaka tejto schopnosti môžeme spoznávanú odlišnosť jednotlivcov prijať do celku vlastného bytia a spoluvytvárať *communio personarum* – *spoločenstvo osôb*. Aristoteles považoval tento združovací imperatív za primárny základ sociálnosti človeka a štrukturovanie *polis* – *obce* pokladal dokon-

ca za významnejšie než konštitutívny a sociogénny vzťah muža a ženy v manželstve a v rodine (Politika, I. 1253).

Ak má byť výsledkom sociálneho procesu spoločensť *communio* v jeho mnohorakej možnosti a podobe, potom *stoicheion* sociability pôsobí ako polyfunkčný dynamický činiteľ, vďaka ktorému jednotlivé prvky v procese *afiliácie*, *akceptácie*, *eliminácie* a *komplementácie* spoluvytvárajú kalokagatickú jednotu *ordo* – zmysluplnej a lahodnej sporiadanosti.

Keďže – na rozdiel od štruktúrovania foném pri tvorbe slova a jazyka – tu máme do činenia s osobami v ich jedinečnosti a slobode – potom ich združovanie do *communio-spoločenstva* sa riadi pravidlom, ktorý filozofická antropológia označuje ako *personálny princíp* alebo *personálna norma*.

Filozofická analýza tejto pre antropológiu konštitutívnej normy tvrdí, že vlastné Ja môžem objaviť iba pri stretnutí s odlišným druhým Ty, pričom dochádza k rozlišovaniu medzi vlastnou subjektivitou a existenciou Iného. Z asymetrie zisteného interpersonálneho rozdielu medzi Druhým a mnou vyplýva vedomie „ľudského“, toho, čo je nám spoločné, čo má podobu príbuznosti, bratstva, blízkosti (Lévinas, s. 191), toho, čo je nám spoločné i toho, čo môžeme vytvárať iba spoločne. Schopnosť afiliácie odlišnosti sa univerzalizuje a spiritualizuje natolko, že jediným možným vzťahom voči každej inej osobe je – milovať ju. To je vlastný obsah imperatívu *personálnej normy*, ako ju vyslovuje súčasná antropológia (Wojtyła, s. 42).

Imperatív *milovať* a jeho aplikácia v procese poznania, komunikácie i sociability prostredníctvom vytvárania vzťahov dáva poznaniu i sociálnosti axiologický a etický rozmer. Preto neprekvapuje skutočnosť, že najstaršie semitské jazyky zachytávajú pôvodnú jednotu *poznať a milovať* v jedinom výraze. Hebrejské slovo *jádá* – *vidieť, poznávať, milovať* (Vosen-Kaulen, s. 159) vyjadruje nielen totožnosť *poznať-milovať*, ale aj stále platnú pravdu, že láska bez poznania je nemožná a poznanie bez lásky je neľudské.

Antický grécky pojem *étos* potom môžeme chápať ako kultiváciu sociability, ako špecificky ľudské prapôvodné úsilie o vlastnú identifikáciu a o usporiadanie svojich vzťahov k vertikálne poznávanému Absolútnu, k druhým ľuďom i k svetu, v ktorom žijeme.

Globalita a katolicita – dve modality sociálneho procesu

Termín *globalita* vyjadruje celosť, ako súhrn všetkých častí (Petráčková, 1997), ako celok, vymedzený oproti niečomu, čo ho presahuje. Grécke *gláfo*, *galbh*, lat. *glob* je antroponymium a znamená *lebka*, *hlava*, *lysina* (Curtius, 1879). Z toho je odvodený termín *globus* – *gula*, ako aj termín *globálny* – všeobecný, ale aj termín pre vyjadrenie množstva, spolku, zástupu.

Globalita v našom chápaní je modalitou sociálneho procesu v definovanom priestore, a to predovšetkým horizontálne.

Katolicita – spirituálny proces, v ktorom sa komplementárne spája vertikálna i horizontálna dimenzia vzťahov. Vertikálnu dimenziu všetkých vzťahov a hodnotových systémov predstavuje prioritný vzťah k Bohu. Predstavuje axiologické ukotvenie a stabilitu, vďaka čomu je možné prostredníctvom sociability vytvárať faktickú i eschatologickú jednotu ľudského spoločenstva, čiže katolicitu.

Katolicita – z gréckeho *katholikos* – „všeobecný“ (Prach, 1942). Všeobecnosť je podľa carihradsko-nicejského vyznania viery treťou významnou vlastnosťou cirkvi: *Verím v jednu, svätú, všeobecnú apoštolskú cirkev* (Kat. 830). Slovo „katolícky“ nadobudlo už od počiatku význam „všeobecný“ v tom zmysle, že poslanie cirkvi sa týka všetkých ľudí, všetkých krajín a všetkých čias podľa zásady „čo je vždy, všetkými a všade vyznávané“. Táto všeobecnosť, katolicita, sa biblicky odvodzuje z mesiášskeho chápania Kristovho univerzálneho kráľovstva, ktoré má zjednotiť všetky národy na zemi. Je napĺňaním Kristovho príkazu: Idte a učte všetky národy (Mt 28, 19).

Termín *katolicita* ako prvý použil sv. Ignác Antiochijský (+107) v liste *Ad Smirnenses*, aby ukázal vernosť jedného kresťanského spoločenstva celému Kristovmu učeniu ohlasovanému apoštolmi.

Západná cirkev zdôrazňovala svoju katolicitu a tridentské *Professio fidei* z r. 1564 položilo základy katolíckej identity a potvrdilo, že rímska a katolícka cirkev sú jedno.

Katolicita je vnútornou metafyzickou vlastnosťou cirkvi a jej vonkajším znakom. Cirkev je nazvaná katolíckou vzhľadom na svoje rozšírenie v čase a priestore po celej zemi a medzi všetkými národmi. Nie je to pojem iba extenzívny, ale aj intenzívny, kvalitatívny – katolicita je v prvom rade vlastnosťou Cirkvi.

Ako *virtuálnu katolicitu* (*catholicitas iuri sive virtualis*) označujeme potenciálnu schopnosť cirkvi rozšíriť sa po celej zemi. Pojem *aktuálna katolicita* (*catholicitas factis sive actualis*) vyjadruje fakticitu tohto uskutočňovania – katolizácie. Aktuálna katolicita zviditeľňuje veľkosť cirkvi, jej schopnosť sa rozvíjať, ako aj jej príťažlivosť.

Preto katolicitu nesmieme chápať úzko konfesiónálne, ani sociologicky, ale v celej jej spirituálnej, personálnej i sociálnej dimenzionalite.

„Katolicita je mnohosť, ktorá smeruje k jednote. Je aj jednotou, ktorá sa prejavuje v mnohosti. Všeobecnosť cirkvi vyjadruje schopnosť národov prekonať seba samých a hľadiť k jedinému Bohu. Katolicita a jednota sa vzájomne podmieňujú“ (Benedikt XVI. 2007).

Globalizácia – priestor pre novú evanjelizáciu

Termín *globalizácia* nie je najvhodnejší, pretože naznačuje, ako keby išlo iba o zemepisnú záležitosť. Z tohto dôvodu niektorí filozofi (Der-

rida, Sokol) navrhujú termín *mondializácia*, ktorý má viac vystihovať čisto ľudskú, kultúrnu, civilizačnú a spoločenskú podstatu tohto dejiného pohybu a fenoménu. Spoločnosť, v ktorej žijeme a spoluvytvárame, prestáva mať hranice a stále viac do nej preniká celý svet.

V najvšeobecnejšej rovine slovo globalizácia znamená zvyšujúce sa prepájanie sveta vo všetkých oblastiach života ľudí. Globalizácia je súborom mnohých rôznorodých procesov, ktoré obsahujú aspekty ekonomické, sociálne, kultúrne a politické. Tieto procesy sú vzájomne previazané a navzájom sa podmieňujú. Ekonomické procesy sú založené najmä na prepájaní svetových trhov a zapájaní všetkých spoločností do svetových ekonomických väzieb, v pôsobení nadnárodných korporácií a medzinárodných finančných inštitúcií (Svetová banka, Medzinárodný menový fond).

Sociálne procesy zahŕňajú javy ako je globálna turistika či migrácia, rozvoj komunikačných technológií a dopravy, či celosvetový nárast chudoby.

V kultúrnej dimenzii globalizácie dochádza k zintenzívneniu kontaktu medzi kultúrami a celosvetovému šíreniu určitých kultúrnych vzorov. V tejto súvislosti sa hovorí o vytrácaní rozmanitosti kultúr a procesu „pozápadnenia“ (westernizácie) či amerikanizácie sveta a o vzniku nových kultúrnych foriem ich hybridizáciou, miešaním. Politické procesy sú charakterizované poklesom politického vplyvu národných štátov, prepájaním štátov do väčších celkov a taktiež rastúcim vplyvom ekonomiky na politické rozhodovanie. Dôležitou charakteristikou globalizácie je vzájomná závislosť medzi štátmi a hospodárstvami, či nárast nerovnosti medzi chudobnými a bohatými spoločnosťami, ktoré sprevádzajú prepájanie sveta. Pretože pojem globalizácia zahŕňa mnoho rozmanitých procesov, nie je možné definovať ho jediným záväzným spôsobom.

Globalizácia má znaky radikálnej civilizačnej premeny, ktorá opúšťa všetky doterajšie paradigmy inštitucionalizovanej spoločnosti, avšak sama nevie ponúknuť nové modely, ani vymedziť zmysel a ciele ďalšieho smerovania globálne chápaného ľudstva.

V analýzach fenoménu globalizácie spočiatku prevažovali ekonomické a politické aspekty, v poslednej dobe sa však záujem sústreďuje aj na kultúrne a duchovné súvislosti. Proces globalizácie totiž mimoriadne silno zasahuje sféru hodnotovej orientácie, životného štýlu i spôsobu vnímania sveta, čo spôsobuje neistotu až chaos v interpersonálnych vzťahoch, stratu zmyslu života a následnú depriváciu a osamelosť. Nečudo, že vo futurologických predstavách 21. storočia má byť storočím osamelosť a depresie. Tieto, spolu so suicídiom, sa majú o 30 - 50 rokov dokonca stať najčastejšou príčinou úmrtí.

Súčasní sociológovia priznávajú, že precenili rolu sekularizácie v procese oslabovania role náboženstva v postmodernom a globalizovanom svete. Sociokultúrne analýzy dnes upriamujú pozornosť na tému „náboženstvo a globalizácia“. Roland Robertson z USA ako prvý predpovedal,

že náboženstvo si svoj sociálny význam v postindustriálnej spoločnosti nielen udrží, ale aj posilní. Odmietol tendencie postupného vytlačenia náboženstva do privátnej sféry, ktoré sú evidentné v európskej kultúre, uznať za celosvetový trend a označil ich za predsudok eurocentrického výkladu dejín.

Ako potvrdzujú súčasné udalosti vo svete, náboženstvo sa v 21. storočí stáva jedným z najvýznamnejších činiteľov skupinovej identity. Je to zrejme nielen tam, kde sa rôzne skupiny cítia ohrozené unifikujúcim tlakom globalizácie, ale aj v priestore depersonalizovaného anonymného sveta konzumpcie, axiologického vákuua, deštrukcie interpersonálnych vzťahov a následnej existenciálnej neistoty a osamelosti.

Globalizácia má podľa Robertsona charakter paradoxu - univerzalizuje západnú kultúru, ktorá vyrástla z kresťanských základov, avšak v procese stretnutia rozličných kultúr a z toho vyplývajúcej požiadavky plurality sa táto univerzalizácia relativizuje a dostáva podobu mnohých variabilných podôb. Tento proces sa v náboženskej sfére prejavuje ako snaha o reformu tradičných a často aj rigidných modelov prežívania náboženstva v jednotlivých cirkvách, ale aj ako hľadanie nových inšpirácií v orientálnych náboženstvách, mytológiách, okultizme a mágií (<http://czp.cuni.cz>).

Záver

Podľa nás *globalizácia* je viacdimenziálny spoločenský pohyb, v ktorom sekulárna a sekularizovaná spoločnosť vytvára globálne spoločenstvá a kladie si globálne ciele sekulárnej povahy. Termín *globálny* tu chápeme ako imanentný sekulárne a kauzálne chápanému svetu. Prekračovanie determinant a limitov bol od osvietenstva chápaný ako *pokrok*, pretože však nenaplnil eschatické a utopické očakávania, dostáva v postmoderne karikatúru nihilizmu.

Prítomnosť viacerých celosvetových krízových javov, spochybnenie osvietenskej idey pokroku a objavenie systémového ponímania sveta v jeho mnohovrstevnom sieťovom usporiadaní a multidimenzionálnom prepojení vedie ku koncepcii *globalizácie*, chápanej ako mnohostranná transformácia základných charakteristík ľudskej situácie, jej časopriestorovej štruktúry, komunikácie, mobility, komunitárneho usporiadania a z toho vyplývajúcich reálnych i utopických nádejí i ohrození (Bauman, 2000).

Proces globalizácie bez spirituálneho obsahu a transcendentných ambícií však nie je schopný autoregulácie a postupne zjavuje svoju deštruktívnu povahu. Vylúčenie spirituálneho dynamizmu z tejto habituálne v ľudstve prítomnej tendencie k zjednocovaniu môžeme označiť ako *globalizácia*.

Katolicita predstavuje spirituálny i axiologický základ, vďaka ktorému je možné prostredníctvom sociability vytvárať faktickú i eschatologickú jednotu ľudského spoločenstva. Jej prvou úlohou je ohlasovanie

evanjelia ako naplnenia mesiánskych očakávaní judaizmu. Univerzalizmus evanjelia sa začal šíriť z Jeruzalema a Palestíny do Európy a do celého sveta. Bezpochyby ho môžeme považovať za počiatok zjednocovania ľudstva, jeho univerzálnosti, grécky *katolicity*, nechápanej len úzko konfesiónálne.

Práve tu sa pred kresťanstvom otvára priestor pre novú evanjelizáciu inšpirovanú kerygmou a trinitárnou teológiou.

Súčasťou novej evanjelizácie je *informácia, formácia a dialóg*. Z toho vyplýva právo na informáciu a nevyhnutnosť dialógu so „všetkými ľuďmi dobrej vôle“. Pre tých, čo sa boja otvorenosti informovať a slobody formovať nech je príkladom Ján XXIII. Zvolaním Druhého vatikánskeho koncilu integroval katolicitu do procesu globalizácie, a tým otvoril cestu k vnútorným reformám Cirkvi, ekumenickému zjednocovaniu všetkých kresťanov a výzvou k jednote všetkých ľudí dobrej vôle. Tento proces sa iba začal. Hoci sme len na jeho počiatku, už ho môžeme označiť ako veľkolepý historický proces *globalizácie pravdy a spravodlivosti*, vzrastu ľudskosti, odstránenia nenávisťi, vyznania slabosti, odpustenia, zmierenia a hľadania toho, čo je nám spoločné.

Dnes nestačí iba škrupulantsky striehnuť na faktické či domnelé chyby druhých a autoritársky chrániť často patologické prejavy paternalizmu. Týmto gestám dnešný človek nerozumie a zásadne ich odmieta. Veľmi rýchlo odhalí lacné a prázdne moralizovanie od skutočnej otvorenosti. Ak veriaci a najmä hierarchické štruktúry Cirkvi nebudú mať odvahu pomenovať zlo a postaviť sa na stranu spravodlivosti, ak budú potláčať úprimnú kritiku a vyžadovať feudálnu podriadenosť, potom je ohrozený proces zjednocovania ľudstva v jeho ekumenickom i globálnom rozmere. Potom sa otvoria brány sektám a všetkým moderným „besom“, akými sú deštruktívne xenofóbie a mravný relativizmus.

Dnešný človek chce byť partnerom a nie iba objektom – a to v občianskej i cirkevnej rovine. Aby sa mohol stať hlboko ľudským a slobodným, potrebuje nielen informáciu, ale aj formáciu, súčasťou ktorej je aj evanjelizácia a katechizácia. Takýto formačný proces smerujúci k slobode a zodpovednosti sa ukazuje byť pre Cirkev perspektívny a to nielen pre jej tisícročné skúsenosti, ale aj pre jej základné poslanie: ohlasovať „evanjelium života“ a uskutočňovať ho.

Literatúra

- [1] BAUMAN, Z. (2000). Globalizace. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-0817-7.
- [2] CURTIUS, G. (1879). Grundzüge der griechischen Etymologie. Leipzig.
- [3] HÖFFNER, J. (2007). Cirkev a spoločnosť. Trnava: Dobrá kniha.
- [4] LANMAN, CH. R. (1940). A Sanskrit Reader. Cambridge: Harvard University Press.
- [5] PATOČKA, J. (1992). Grammata a stoicheia v řecké filosofii – do Aristotela. In Kosmos a živly. Praha: Oikumene.
- [6] PODMANICKÝ, I. (2007). Personálny rozmer učiteľa etickej výchovy. In Memoria Tyrnaviae. Trnava: CK TU.

- [7] PRACH, V. (1940). Řecko-český slovník. Praha: Springer a spol.
- [8] RAHNER, K., VORGRIMLER, H. (1996). Teologický slovník. Praha: Zvon.
- [9] RAJSKÝ, A. (2007). Osoba ako ikona tajomstva. Trnava: FF TU.
- [10] TRESMONTANT, C. (1970). Bible a antická tradice. Praha: Vyšehrad.
- [11] TRESMONTANT, C. (1993). Dějiny vesmíru a smysl stvoření. Praha: ERM.
- [12] <http://www.czp.cuni.cz/knihovna/globalizace.pdf>

Štúdia bola riešená v rámci projektu VEGA č. 1/3657/06.

Doc. MUDr. ThLic. Marián Mráz PhD., SJ, je vysokoškolský pedagóg. Študoval medicínu na Karlovej Univerzite v Prahe. Je spoluzakladateľom asociácie Donum Vitae. Od roku 1993 prednáša na Trnavskej univerzite pastorálnu teológiu, etiku a problematiku manželstva a rodiny. Špecializuje sa na antropologické východiská etiky, najmä na štúdium xenológie – vedy o odlišnosti.